

In solving the problem of structuring the pre-trial investigation, the procedural and forensic aspects are distinguished. It is noted that in forensics, the issue of structuring arises in connection with the development of methods for investigating certain types of criminal offenses, where the concept of stages of investigation is used. The forensic aspect reflects the structuring of cognitive activity, which is associated with the conduct of investigative (search) actions. The procedural aspect is much broader and includes the regulation of legal relations between participants in criminal proceedings both during investigative actions and when making other procedural decisions. It is noted that in the ratio of these aspects, the priority role belongs to procedural decisions. Therefore, in forensic investigation methods, stages of informational and cognitive activity are distinguished, which are based on intermediate procedural decisions that significantly affect the nature of the tactical tasks of the pre-trial investigation: initial, subsequent, final.

Key words: *structuring of criminal proceedings, stages of criminal proceedings, stages of pre-trial investigation, procedural and forensic aspects, procedural decisions.*

УДК 343.98

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2024-4-17>

Микола ЄФІМОВ®

доктор юридичних наук, професор
(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)
effimovnick@gmail.com

НАУКОВІ ДИСКУСІЇ ВІДНОСНО ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНОГО ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ ЧУЖОГО МАЙНА, ВЧИНЕНОГО ШЛЯХОМ ПІДПАЛУ

Статтю присвячено розгляду деяких аспектів розслідування умисного знищення або пошкодження чужого майна, вчиненого шляхом підпалу. Аналізується проведення окремих слідчих (розшукових) дій, а також діяльність уповноважених осіб під час їх підготовки в досліджуваній категорії кримінальних проваджень.

Зазначено, що кримінальні провадження, розпочаті за фактом учинення шляхом підпалу умисного знищення або пошкодження чужого майна, нині є досить поширеним діянням. Це пояснюється тим, що в умовах збройної агресії доволі часто колаборанти знищують шляхом підпалу майно військовослужбовців ЗСУ, працівників правоохоронних органів України, волонтерів тощо.

Установлено, що для встановлення необхідних обставин варто проводити такі слідчі (розшукові) дії: огляд місця події, допити потерпілих та свідків, призначення експертиз.

Зауважено, що виконання тактичного завдання для фіксації матеріальної обстановки базується на вчасному прибутті на місце пожежі, що дає змогу уповноваженій особі глибше її осмислити, а також з'ясувати місця найбільш інтенсивного горіння. Тоді як для реалізації тактичного завдання щодо виявлення, вилучення та процесуального закріплення відомостей про виявлені сліди й об'єкти уповноваженій особі бажано залучити до проведення процесуальної дії відповідних фахівців (підпал транспортного засобу – автомеханіка, підпал приміщення – архітектора). Залучені спеціалісти допоможуть зорієнтуватися відносно окремих обставин події.

Серед тактичних прийомів, що найбільш доцільно використовувати під час допиту свідків та потерпілих, виділено швидкий темп допиту та встановлення психологічного контакту.

З'ясовано найбільш важливі експертизи, які необхідно проводити у визначеній категорії кримінальних проваджень, як-от хімічна, судово-медична, металознавча, товарознавча, експертиза матеріалів, речовин і виробів.

Ключові слова: знищення, пошкодження, підпал, чуже майно, слідчі (розшукові) дії, огляд місця події, допит, підозрюваний, слідчий експеримент.

Постановка проблеми. Кримінальні провадження, розпочаті за фактом учинення шляхом підпалу умисного знищення або пошкодження чужого майна, нині є досить поширеним діянням. Це пояснюється тим, що в умовах збройної агресії доволі часто колаборанти знищують шляхом підпалу майно військовослужбовців ЗСУ, працівників правоохоронних органів України, волонтерів тощо. Своєю чергою, санкція ч. 2 ст. 194 КК України (те саме діяння, вчинене шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом, або заподіяло майнову шкоду в особливо великих розмірах, або спричинило загибель людей чи інші тяжкі наслідки) [4] передбачає позбавлення волі на строк від трьох до десяти років, тобто є злочином. З огляду на зазначене, потребують опрацювання окремі слідчі (розшукові) дії для встановлення особливостей їх проведення у визначеній категорії кримінальних проваджень.

Аналіз публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. За останні роки особливостям проведення процесуальних дій під час розслідування різних категорій кримінальних правопорушень присвятили свої праці різні дослідники, наприклад серед них потрібно вирізнити таких, як: В. Бахін, В. Весельський, А. Волобуєв, В. Дрозд, В. Журавель, А. Іщенко, В. Коновалова, В. Кузьмічов, В. Лисенко, В. Лукашевич, Є. Лук'янчиков, Г. Матусовський, О. Одерій, І. Пиріг, М. Погорецький, М. Салтєвський, Д. Сергєєва, С. Стахівський, Р. Степанюк, О. Татаров, О. Тарасенко, В. Тертишник, В. Тіщенко, Л. Удалова, П. Цимбал, К. Чаплинський, С. Чернявський, Ю. Черноус, В. Шепітько, В. Юсупов та ін. Останнім дослідженням указанного спрямування була монографія А. Чиж. Авторка у зазначеній праці визначила окремі аспекти розслідування умисного знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу чи його близького родича (м. Харків, 2023 р.). Окрім того, на даний момент відбувається опрацювання цього напрямку К. Покрасою. Авторка надала поняття та структуру криміналістичної характеристики умисного знищення або пошкодження чужого майна, вчиненого шляхом підпалу, а також охарактеризувала особливості початку досудового розслідування. Наше дослідження характеризується комплексним підходом до формування окремих аспектів проведення окремих процесуальних дій у кримінальних провадженнях визначеної категорії.

Метою статті є дослідження проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування умисного знищення або пошкодження чужого майна, учиненого шляхом підпалу.

Виклад основного матеріалу. Для початку приведемо твердження К.В. Покраси, яка наголошувала, що «...у розглянутих кримінальних правопорушеннях є спільне та важливе з криміналістичного погляду: наслідки дії вогню, виявлення яких є підставою для початку кримінального провадження. Саме наслідки пожежі, як правило, є вихідною інформацією і чинником, що визначає характер слідчих ситуацій на початковому етапі розслідування. Ця обставина зумовлює спільність окремих теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо розслідування цих правопорушень і дає підстави об'єднати їх в окрему однорідну з криміналістичного погляду групу для розроблення основних положень методики їх розслідування» [13, с. 303]. Повністю погоджуючись із позицією дослідниці, ми вважаємо за потрібне конкретизувати особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій, які варто проводити у визначеній категорії кримінальних проваджень.

Окрім того, вважаємо досить удалим у розрізі досліджуваної проблематики умовивід К. Чаплинського, який констатував, що потерпілі, не відчуваючи захисту своїх прав, свобод і законних інтересів, а також швидкого, повного та неупередженого розслідування та суду, звертаються до європейських судових інституцій із позовами до України. При цьому на їх розгляд витрачаються не лише величезні кошти, а й ставиться під загрозу репутація нашої держави як правової на міжнародному рівні. Серед причин, що впливають на низьку ефективність розслідування, є недостатня наукова розробленість даної проблеми, відсутність рекомендацій для уповноважених осіб органів досудового розслідування, які у кримінальному провадженні стикаються з протидією зацікавлених сторін. Окрім того, існує низка об'єктивних і суб'єктивних причин, через які слідчі допускають суттєві помилки і прорахунки в оцінці реагування та виборі засобів та методів його подолання [12, с. 224].

Стосовно поняття підпалу то, для прикладу, у Правилах пожежної безпеки для суден, які будуються та ремонтуються, вказано, що «...горіння – це екзотермічна реакція окислення речовини, яка супроводжується виділенням диму та (або) виникненням полум'я і (або) свічення... загоряння – виникнення горіння під впливом джерела запалювання... пожежа – неконтрольоване горіння, що супроводжується знищенням матеріальних цінностей і (або) становить загрозу життю і здоров'ю людей» [7]. Як бачимо, на законодавчому рівні відсутнє чітке визначення підпалу, хоча сам його процес зафіксовано досить чітко.

Водночас на теренах мережі Інтернет можна знайти таке формулювання: «... підпал – дія, яка призводить до загоряння споруди чи майна (незалежно від того, встигли погасити пожежу чи ні, навіть коли об'єкт у такому разі залишився непошкодженим)» [5]. Зі свого боку, окрема група науковців (О.М. Шармар, М.В. Мартишко) відзначувала, що «...для розуміння положень ст. 194 КК України під підпалом необхідно розуміти умисні дії, спрямовані на створення процесу неконтрольованого горіння (пожежі), що спричинило шкоду майну чи здоров'ю людини або створило реальну небезпеку спричинення шкоди майну або здоров'ю людей. Якщо внаслідок підпалу майно не було знищено чи пошкоджено з причин, що не залежали від волі винного, вчинене повинно розглядатися як замах на знищення або пошкодження майна шляхом підпалу» [11, с. 155]. Указані визначення, на нашу думку, повністю відповідають як кримінальному законодавству, так і самому фізичному процесу підпалу.

Відносно особливостей проведення окремих процесуальних дій, то К.В. Покраса доречно зауважила, що «...після отримання повідомлення про виникнення пожежі одразу потребують установлення такі обставини: місце вчинення кримінального правопорушення, час виникнення та тривалість пожежі, безпосередня причина пожежі, елементи обстановки місця підпалу після припинення пожежі. Залежно від ситуаційної зумовленості, але, як правило, на подальшому етапі розслідування встановленню, дослідженню та доказуванню підлягають також такі обставини: спосіб учинення, мета і мотиви кримінального правопорушення; пожежно-технічна характеристика об'єкта, на якому сталася пожежа; наявність чи відсутність вогнебезпечних матеріалів та речовин, що, можливо, знаходилися на об'єкті пожежі та в зоні горіння; особливості технологічного процесу, якщо пожежа виникла на промисловому об'єкті; події й обставини, що безпосередньо передували виникненню пожежі; розмір нанесених збитків; відомості, що характеризують особу злочинця; обставини, що обтяжують чи пом'якшують відповідальність» [14, с. 238]. Для встановлення вказаних обставин, на нашу думку, варто проводити такі слідчі (розшукові) дії, як огляд місця події, допити потерпілих та свідків, призначення експертиз.

Відносно робочого етапу огляду місця вчинення умисного знищення або пошкодження майна шляхом підпалу ми підтримуємо думку А. Чиж, яка наголошувала, що вказані процесуальні дії «...у досліджуваній категорії злочинів є складними, тривалими, вимагають використання різного виду спеціальних знань і навичок, їх проведення слід забезпечувати з дотриманням засад законності, науковості, усебічності, повноти,

ретельності тощо. До основних тактичних завдань, які слід вирішити під час проведення згаданого виду огляду, належать: 1) фіксація матеріальної обстановки, що склалася на місці події; 2) виявлення, вилучення і процесуальне закріплення інформації про виявлені сліди й об'єкти; 3) за можливості вирішення ідентифікаційних і діагностичних завдань під час проведення попередніх криміналістичних досліджень щодо знарядь і засобів вчинення злочину; 4) установлення очевидців учинення умисного знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу, за необхідності залучення їх до участі в огляді, виявлення інших джерел інформації про обставини його вчинення, зокрема камер відеонагляду, тощо» [10, с. 50]. А К.В. Покраса зауважувала, що «...вирішення головних завдань слідства знаходиться в безпосередньому зв'язку з виконанням вимоги щодо проведення огляду місця події якнайшвидше після одержання повідомлення про подію, що сталася. Прибуття слідчо-оперативної групи на місце пожежі є бажаним ще до закінчення її гасіння. Своєчасне прибуття на місце пожежі дасть змогу слідчому повніше усвідомити обстановку, що склалася на місці події, визначити місця найбільш інтенсивного горіння, простежити за діями осіб, які перебувають на місці пожежі, виявити свідків та очевидців гасіння пожежі. Як правило, серед останніх знаходяться й очевидці її виникнення чи особи, які першими її виявили. Спостереження, зроблені під час пожежі, зафіксовані й оформлені належним чином, у ході подальшого розслідування можуть виявитися дуже важливими під час з'ясування окремих обставин події» [6, с. 435]. Як бачимо, автори визначили тактичні завдання огляду місця події та алгоритм дій учасників слідчо-оперативної групи.

З огляду на це, укажемо, що виконання тактичного завдання для фіксації матеріальної обстановки базується на вчасному прибутті на місце пожежі, що дає змогу уповноваженій особі глибше її осмислити, а також з'ясувати місця найбільш інтенсивного горіння. Для реалізації тактичного завдання щодо виявлення, вилучення та процесуального закріплення відомостей про виявлені сліди й об'єкти уповноваженій особі бажано залучити до проведення процесуальної дії відповідних фахівців (підпал транспортного засобу – автомеханіка, підпал приміщення – архітектора). Залучені спеціалісти допоможуть зорієнтуватися відносно окремих обставин події.

Також слід акцентувати увагу на тому, що під час проведення огляду місця події можуть допускатися помилки у визначенні його меж. Це здебільшого трапляється внаслідок фіксування слідів і обстановки на місці події без їх осмислення. Тоді як характер подій і обстановка визначають у кожному конкретному випадку межі території, яка повинна ретельно оглядатися. Через необґрунтоване звуження меж залишаються без огляду ті ділянки місцевості, на яких можуть знаходитися сліди та предмети, які безпосередньо пов'язані з протиправними діями [2, с. 279].

Відносно особливостей проведення допиту свідків та потерпілих ми поділяємо думку Б.К. Слободянюка, який вірно вказав, що варто реалізувати такі тактичні завдання: «1) визначення можливої зацікавленості свідків у тих або інших результатах розслідування чи залежності від осіб, які зацікавлені у цьому; 2) нейтралізація чинників, що негативно впливають на поведінку під час допиту (відмова, ухилення від дачі показань, неправдиві показання); 3) урахування соціальних і психологічних особливостей допитуваного; 4) ужиття заходів, спрямованих на попередження подальшої відмови від дачі правдивих показань» [8, с. 119].

Серед тактичних прийомів, що найбільш доцільно використовувати під час допиту свідків та потерпілих, потрібно виділити швидкий темп допиту. Прискорення темпу допиту створює дефіцит часу, позбавляючи допитуваного можливості ретельно обґрунтовувати кожну відповідь, посилюючи емоційну напругу особи, у зв'язку з чим недобросовісні свідки або потерпілі часто надають правдиві показання. Одразу слід зауважити, що даний тактичний прийом потрібно використовувати й з огляду на індивідуальні особливості свідка або потерпілого (характер, темперамент тощо) [3, с. 158].

Також велике значення має встановлення психологічного контакту з допитуваною особою. Будь-яка діяльність починається з налаштування співрозмовників до такого спілкування, що може призвести до найбільш ефективних результатів. Тому встановлення психологічного контакту під час проведення окремих процесуальних дій на досудовому розслідуванні має велике значення для їх якісного й ефективного проведення. Тактика проведення невербальних слідчих (розшукових) дій, а також дій змішаного характеру супроводжується спілкуванням їх учасників, налагодженням зв'язків. Але величезне значення встановлення нормального контакту між учасниками має під час проведення вербальних процесуальних дій, зокрема допиту. Установлення психологічного контакту під час розслідування кримінальних правопорушень має принципове значення, адже забезпечує ефективне проведення допиту за умов сприятливих безконфліктних слідчих ситуацій. Психологічний контакт є своєрідною формою спілкування, яка зумовлює отримання доказової інформації, що сприяє встановленню об'єктивної істини [1, с. 202].

Із приводу призначення та проведення експертиз ми поділяємо позицію Б.К. Слободянюка, який зазначав, що «...у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з умисним знищенням або пошкодженням чужого майна, слідчим можуть призначатися і проводитися різні види експертиз, необхідність у проведенні яких може виникнути в кожному конкретному випадку та зумовлюватися предметом дослідження. Це можуть бути як пожежно-технічна експертиза, так і інші види судових експертиз: хімічна, електротехнічна, фізико-технічна, судово-медична, металознавча, товарознавча, судово-ветеринарна, експертиза матеріалів, речовин і виробів. Проведене експертне дослідження і складений на його основі висновок експерта не можуть використовуватися як доказ у кримінальному провадженні без проведення його аналізу та оцінки. Незважаючи на те що висновок експерта розглядається як найбільш об'єктивний доказ, заснований на досягненнях науки і техніки, що є, як правило, аксіоматичним, усе-таки висновки експерта повинні співвідноситися з іншими доказами у кримінальному провадженні» [9, с. 193]. Як бачимо, автор виокремив низку експертиз, серед яких найбільш важливими ми вважаємо такі, як: хімічна, судово-медична, металознавча, товарознавча, експертиза матеріалів, речовин і виробів.

Висновки. Підводячи підсумок, зазначимо, що кримінальні провадження, розпочаті за фактом учинення шляхом підпалу умисного знищення або пошкодження чужого майна, нині є досить поширеним діянням. Установлено, що для встановлення необхідних обставин варто проводити наступні слідчі (розшукові) дії: огляд місця події, допити потерпілих та свідків, призначення експертиз. Слід зауважити, що виконання тактичного завдання по фіксації матеріальної обстановки базується на вчасному прибуттю на місце пожежі, що дає змогу уповноваженій особі глибше її осмислити, а також з'ясувати місця найбільш інтенсивного горіння. Для реалізації тактичного завдання щодо виявлення, вилучення та процесуального закріплення відомостей про виявлені сліди й об'єкти уповноваженій особі бажано залучити до проведення процесуальної дії відповідних фахівців (підпал транспортного засобу – автомеханіка, підпал приміщення – архітектора). Залучені спеціалісти допоможуть зорієнтуватися відносно окремих обставин події. Серед тактичних прийомів, що найбільш доцільно використовувати під час допиту свідків та потерпілих, потрібно виділити швидкий темп допиту та встановлення психологічного контакту. Окрім того, нами визначено найбільш важливі експертизи, які необхідно проводити у визначеній категорії кримінальних проваджень, як-от: хімічна, судово-медична, металознавча, товарознавча, експертиза матеріалів, речовин і виробів.

Список використаних джерел

1. Єфімов М.М. Особливості встановлення психологічного контакту при проведенні допиту під час розслідування злочинів проти моральності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 200–204.
2. Єфімов М.М. Особливості проведення слідчих дій на початковому етапі розслідування хуліганства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. Спец. вип. (№ 1). С. 275–283.
3. Єфімов М.М. Особливості проведення слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування незаконного заволодіння військовослужбовцем зброєю, бойовими припасами та вибуховими речовинами. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 1. С. 156–160.
4. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page#Text> (дата звернення: 14.11.2024).
5. Підпал. *Вікіпедія – вільна енциклопедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Підпал> (дата звернення: 16.11.2024).
6. Покраса К.В. Зміст підготовчого етапу огляду місця події, пов'язаного з пожежами, вчиненими шляхом підпалу. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, 17 березня 2023 р. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 435–436.
7. Про затвердження Правил пожежної безпеки для суден, які будуються та ремонтуються : Наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від № 136 від 23 березня 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0490-04#Text> (дата звернення: 16.11.2024).
8. Слободянюк Б.К. Розслідування умисного знищення або пошкодження чужого майна : монографія. Київ : Ліра-К, 2018. 172 с.
9. Слободянюк Б.К. Використання спеціальних знань у кримінальних провадженнях про умисне знищення або пошкодження чужого майна. *Історико-правовий часопис*. 2015. № 2(6). С. 189–194.
10. Чиж А.П. Тактика проведення процесуальних дій під час розслідування пошкодження майна працівника правоохоронного органу. *Право і безпека*. 2023. № 2. С. 43–53.
11. Шармар О.М., Мартишко М.В. Характеристика кваліфікуючих ознак злочину умисного знищення чи пошкодження чужого майна. *Вісник ЛННІ ім. Е.О. Дідоренка*. 2024. Вип. 1. С. 155–163.
12. Chaplinsky, K. Coordination of the activities of bodies and units of the National police of Ukraine during disclosure and investigation of criminal offenses. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs* : Scientific Journal. 2022. Special Issue № 1. P. 223–229.
13. Pokrasa, K. Criminal law and forensic classification of crimes related to fires. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*. 2022. Special Issue № 1(120). P. 303–307.
14. Pokrasa, K. Initiation of pre-court investigation of intentional destruction or damage of other's property caused by arson and circumstances to be proved. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*. 2023. Special Issue № 1. P. 238–244.

Надійшла до редакції 24.11.2024

References

1. Yefimov, M.M. (2020). Osoblyvosti vstanovlennia psykholohichnoho kontaktu pry provedenni dopytu pid chas rozsliduvannia zlochyniv proty moralnosti [Peculiarities of establishing psychological contact during interrogation during the investigation of crimes against morality]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, № 1, pp. 200–204. [in Ukrainian].
2. Yefimov, M.M. (2012). Osoblyvosti provedennia slidchikh dii na pochatkovomu etapi rozsliduvannia khuliganstva [Peculiarities of conducting investigative actions at the initial stage of investigating hooliganism]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, Spets. vyp. (№ 1), pp. 275–283. [in Ukrainian].
3. Yefimov, M.M. (2018). Osoblyvosti provedennia slidchikh (rozshukovykh) dii na pochatkovomu etapi rozsliduvannia nezakonnoho zavolodinnia viiskovosluzhbovtsem zbroieiu, boiovymy prypasamy ta vybukhovymy rehovynamy [Peculiarities of conducting investigative (search) actions at the initial stage of the investigation into the illegal possession of weapons, ammunition and explosives by a serviceman].

Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav, № 1, pp. 156–160. [in Ukrainian].

4. Kryminal'nyy kodeks Ukrayiny vid 05.04.2001 [Criminal Code of Ukraine of April 5, 2001]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print> (access date – 10.11.2024). [in Ukrainian].

5. Pidpal : Vikipediia – vilna entsyklopediia [Arson : Wikipedia – the free encyclopedia]. Retrieved from <https://uk.wikipedia.org/wiki/Pidpal> (access date – 16.11.2024). [in Ukrainian].

6. Pokrasa, K.V. (2023). Zmist pidhotovchoho etapu ohliadu mistsia podii, pov'язanoho z pozhezhamy, vchynenymy shliakhom pidpalu [Contents of the preparatory stage of the inspection of the scene of an incident related to fires caused by arson]. *Mizhnarodna ta natsionalna bezpeka : teoretychni i prykladni aspekty* : materialy VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Dnipro, 17 bereznia 2023 r.). Dnipro : Dnipropetrovskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, pp. 435–436. [in Ukrainian].

7. Pro zatverdzhennia Pravyi pozhezhnoi bezpeky dlia suden, yaki buduiutsia ta remontuiutsia [On approval of the Fire Safety Rules for vessels under construction and repair] : nakaz Ministerstva Ukrainy z pytan nadzvychainykh sytuatsii ta u spravakh zakhystu naselennia vid naslidkiv Chornobyl'skoi katastrofy vid № 136 vid 23 berez. 2004 r. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0490-04#Text> (access date – 16.11.2024). [in Ukrainian].

8. Slobodianiuk, B.K. (2018). Rozsliduvannia umysnoho znyshchennia abo poshkodzhennia chuzhoho maina [Investigation of intentional destruction or damage to someone else's property] : monohrafiia. Kyiv : Vydavnytstvo Lira-K, 172 p. [in Ukrainian].

9. Slobodianiuk, B.K. (2015). Vykorystannia spetsialnykh znan u kryminalnykh provadzhenniakh pro umysne znyshchennia abo poshkodzhennia chuzhoho maina [Use of special knowledge in criminal proceedings regarding intentional destruction or damage to another person's property]. *Istoryko-pravovyi chasopys*, № 2 (6), pp. 189–194. [in Ukrainian].

10. Chyzh, A.P. (2023). Takyta provedennia protsesualnykh dii pid chas rozsliduvannia poshkodzhennia maina pratsivnyka pravookhoronnoho orhanu [Tactics of conducting procedural actions during the investigation of damage to property of a law enforcement officer]. *Pravo i bezpeka*, № 2, pp. 43–53. [in Ukrainian].

11. Sharmar, O.M., & Martyshko, M.V. (2024). Kharakterystyka kvalifikuiuchykh oznak zlochynu umysnoho znyshchennia chy poshkodzhennia chuzhoho maina [Characteristics of the qualifying features of the crime of intentional destruction or damage to another's property]. *Visnyk LNNI im. E. O. Didorenka*. Vyp. 1. S. 155–163. [in Ukrainian].

12. Chaplynskyi, K. (2022). Coordination of the activities of bodies and units of the National police of Ukraine during disclosure and investigation of criminal offenses. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, Special Issue № 1, pp. 223–229. [in Ukrainian].

13. Pokrasa, K. (2022). Criminal law and forensic classification of crimes related to fires. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, Special Issue № 1, pp. 303–307. [in Ukrainian].

14. Pokrasa, K. (2023). Initiation of pre-court investigation of intentional destruction or damage of other's property caused by arson and circumstances to be proved. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, Special Issue № 1, pp. 238–244. [in Ukrainian].

ABSTRACT

Mykola Yefimov. Features of conducting certain investigative (search) actions during the investigation of the intentional destruction or damage to others property committed by arson.

In the article, the conduct of individual investigative (search) actions is analyzed, as well as the activities of authorized persons during their preparation in the studied category of criminal proceedings.

It is noted that criminal proceedings initiated on the fact of committing intentional destruction or damage to someone else's property by arson are currently a fairly common act. This is explained by the fact that in conditions of armed aggression, collaborators quite often destroy the property of servicemen of the Armed Forces of Ukraine, law enforcement officers of Ukraine, volunteers, etc. by arson.

It is established that in order to establish the necessary circumstances, the following investigative (search) actions should be carried out: inspection of the scene of the incident, interrogations of victims and witnesses, appointment of examinations.

It is noted that the implementation of the tactical task of fixing the material situation is based on timely arrival at the scene of the fire, which allows the authorized person to understand it more deeply, as well as to find out the places of the most intense burning. While for the implementation of the tactical task of

detecting, extracting and procedurally fixing information about the detected traces and objects, it is desirable for the authorized person to involve relevant specialists in the conduct of the procedural action (arson of a vehicle – a car mechanic, arson of a room – an architect). The involved specialists will help to orientate themselves regarding the individual circumstances of the event.

Among the tactical techniques that are most appropriate to use during the interrogation of witnesses and victims, a fast pace of interrogation and establishing psychological contact are highlighted.

The most important examinations that must be conducted in a certain category of criminal proceedings have been identified, such as: chemical, forensic, metallurgical, commodity, examination of materials, substances and products.

Key words: *destruction, damage, arson, someone others property, investigative (search) actions, inspection of the scene, interrogation, suspect, investigative experiment.*

УДК 343.234

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2024-4-18>

Ігор ОЗЕРСЬКИЙ®

доктор юридичних наук, професор
(Чорноморський національний університет
імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна)
ozerskuy-i-v@ukr.net

ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ОБВИНУВАЧЕНОГО В МЕЖАХ ПІДГОТОВКИ ДОСУДОВОЇ ДОПОВІДІ ОРГАНУ ПРОБАЦІЇ ЯК СТРУКТУРОВАНІЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПРОЦЕС

У науковій праці здійснено юридико-психологічний аналіз організації вивчення органом пробації соціально-психологічних характеристик обвинувачених в межах підготовки досудової доповіді та розглянуто специфіку формування її психологічного підтексту, пов'язаного з дослідженням морально-психологічних, мотиваційних, психофізичних параметрів у структурі розвитку негативної особистості. Інформація про обвинуваченого від підприємств, установ, організацій (у тому числі, психологів таких установ, організацій чи юридичних психологів) або уповноважених ними органів, громадян, які можуть надати таку інформацію, одержується представником персоналу органу пробації шляхом спрямування запитів або під час особистої зустрічі. Під час підготовки досудової доповіді працівник органу пробації може спілкуватись із рідними, друзями, колегами, іншими знайомими обвинувачених осіб, а також одержувати інформацію з інших джерел, матеріалів кримінального провадження, місця роботи чи навчання, місця проживання тощо.

У контексті представленої праці зосереджено увагу на підготовці досудової доповіді стосовно неповнолітніх обвинувачених, оскільки тут найбільш проявляється її психологічна складова частина. Згідно з практикою Верховного Суду, досудова доповідь має рекомендаційний характер та не може використовуватися у кримінальному провадженні як доказ винуватості обвинуваченого в учиненні злочину, проте вона є дуже важливою для індивідуалізації самого покарання.

Ключові слова: *орган пробації, досудова доповідь, психолог, соціально-психологічна характеристика, психологічний процес, оптимізація.*

Постановка проблеми. Згідно з положеннями ч. 1 ст. 370 КПК України, судові рішення повинні бути законним, обґрунтованим і вмотивованим. Для забезпечення зазначених вимог доволі часто на практиці під час винесення вироку суд враховує не лише